

Ritterné Dr. Szabó Etelka

Betegségeket megelőző
célprogramok, a szűrővizsgálatok
jelentősége, a prevenció

A követelménymodul megnevezése:

Egészségmegőrzés – egészségfejlesztés – egészségnevelés

A követelménymodul száma: 2328-06 A tartalelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-004-50

BETEGSÉGEKET MEGELŐZŐ CÉLPROGRAMOK, A SZŰRŐVIZSGÁLATOK JELENTŐSÉGE, A PREVENCIÓ

ESETFELVETÉS–MUNKAHELYZET

Egy dunántúli faluban a házi orvos mellett Ön az asszisztensnő. A családok életét elég jól ismeri, kijár időszakosan házakhoz.

Az erdő szélén lakik egy 3 tagú család. Az apa vadőr, az anya háztartásbeli. Kertet művel, zöldséget, gyümölcsöt termel, melyből befőtteket is készít télire. A ház körül állatok is vannak: ló, tehén, sertés, baromfik.

Egy fiuk Dani 8 éves, iskolába jár a faluba néha, gyalog, néha kerékpárral. Nagyon szeret az édesapjával az erdőbe kirándulni. Daninak nemrég viszkető foltok jelentek meg a hajlataiban.

Az édesanya időszakosan, de elég gyakran van megfázva és tüsszög, néha csalánkiütései is jelentkeznek. Jelenleg második gyermeküket várják.

1. ábra. Erdőszél

Feladatok:

1. Hogyan lehet a kullancscsípés ellen védekezni?
2. Hol találkozhatunk leggyakrabban kullanccsal?
3. Milyen veszélyekre hívjuk fel a figyelmet az állattartással kapcsolatban?
4. Mit tehetünk annak érdekében, hogy a második gyermeknél ne jelentkezzenek allergiás tünetek?

MUNKANYAG

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

Az egészség meghatározását a WHO 1948-ban dolgozta ki, mely szerint az " egészség " a teljes testi, szellemi (pszichés, mentális) és szociális (környezet, emberi kapcsolatok stb.) jólét állapota.

- Az egészség fogalma:
- Betegségi tünetek hiánya
- Testi-lelki harmónia
- Tartalékenergia a jelentkező fizikai- szellemi- lelki terhelések, valamint fertőző és nem fertőző betegségek elviseléséhez
- Alkalmazkodási képesség a felgyorsult élettempóhoz, gyors változásokhoz

Az egyén egészségének megvédése, az egészségvédelem kiemelten fontos terület.

Az egészségvédelem elsődleges feladatának kell tekinteni a megelőzést, a prevenciót. Amihez hozzátartozik egyrészt az egészség egyensúlyának megtartás, valamint a megromlott egészségi állapot minél hamarabbi visszaállítása.

1. Állatról emberre is terjedő megbetegedések

A betegségek kiváltásában, és terjesztésében az állatoknak adott esetben igen nagy szerepet tulajdonítunk. Itt nemcsak a vadon élő állatokra gondolunk, hanem ma már igen gyakori a családok körében a kedvtelésből tartott kisállat is. Legismertebbek ezek közül a kutya, macska, tengerimalac, melyek az ember számára örömforrásként is szolgálnak, idősebb korban a társat is pótolhatják.

2. ábra. A háziállat is lehet betegség forrása

3. ábra. A házikedvenc szőre allergiát okozhat

Külön csoportot képeznek azok a haszonállatok melyeket, esetleg nagyobb tömegben is tenyésztjük, levágásuk után élelmiszerekké dolgozzuk fel húsukat, melyet nyers vagy hőkezelt formában fogyasztunk.

4. ábra. A haszonállatok megfelelő tartása nagyon fontos

Az állatról emberre és fordítva terjedő fertőző megbetegedéseket gyűjtőnéven zoonózisnak nevezzük.

Vírusok által okozott megbetegedések

Ősidők óta szedik áldozataikat az emberiség és az egész élővilág köréből. Ramses egyiptomi fáraó, aki i.e. 1100 körül uralkodott, kb. 40 éves korában, akut betegségben halt meg. A múmiáján felfedezhető bőrlézió nyomai a himlő által okozott bőrelváltozásokra emlékeztetnek.

A vírusok fénymikroszkóppal nem láthatók. Nagyságuk 20–400 nm közé tehető, így csak elektromikroszkóppal láthatók. A kisebb vírusok kémiaiag nukleinsavat és fehérjét tartalmaznak. Egy bizonyos vírusban csak egyféle nukleinsav lehet, így két nagy csoportba osztjuk a vírusokat, lehetnek: DNS- és RNS tartalmú vírusok.

A vírusok egy részének fehérjeburka van. A vírus nukleinsav tartalma, ami genetikai anyag tartalmazza azokat az információkat, melyekre a fertőzött sejtben való szaporodásukhoz szükség van. Illetve a sejtben képződő fertőzőképes vírus kialakulásához szükségesek.

A kullancsok által közvetített kullancsencephalitis

A fertőzött kullancs csípése agyvelő-, vagy agyhártyagyulladást okoz.

A fertőzés hazánkban inkább a Dunántúlon, Somogy-, Vas-, Zala-, Nógrád és Baranya megyében fordul elő leginkább.

BETEGSÉGEKET MEGELŐZŐ CÉLPROGRAMOK, A SZŰRŐVIZSGÁLATOK JELENTŐSÉGE, A PREVENCIÓ

Az *Ixodes ricinus* nevű kullancsfaj tartalmazza az encephalitis vírusát, és ezek is terjesztik. A vírus gazdaállatai lehetnek, sündisznók, vakond, őz, szarvas, mezei nyúl, de kérődző háziállatok is, mint a szarvasmarha, juh, kecske.

A kullancs vérszívás útján fertőzi az állatot.

A kullancsok aktivitása tavasszal kezdődik, és október novemberig tart. Így a legtöbb megbetegedés május–júliusra illetve az ősz végére tehető.

A kullancsok erdőkben fás, bokros területeken fordulnak elő leggyakrabban. A telet az avarban töltik, később, ahogy melegszik az idő a fák levelein csüngenek. Így hullnak le és kerülnek ez emberre, de mászhatnak a fűszálakról is a testre.

5. ábra. Fás részeken találkozhatunk a kullancsokkal

Általában a puha hajlati területeket kedvelik, ott telepsznek meg és a bőr alá fúrják a fejen lévő szívószervüket.

Az ember nem észleli a kullancs bőrbe fúródását, mert annak nyála érzéstelenítőt tartalmaz.

A vírus a csípést követően annak helyén illetve a környéki nyirokcsomóban szaporodik, majd a véráramba kerül. Ha eljut az agyba ott komoly agyhártya-, agyvelő-, gerincvelő-gyulladást provokál.

Emberben az encephalitis a csípést követően 1–2 hét múlva alakul ki. Magas lázzal, fejfájással, tarkókööttséggel, izomfájdalmakkal. Legtöbbször maradványtünetek nélkül gyógyulnak a betegek.

Fontos kiemelni, hogy kullancscsípést követően kialakult lázas állapot esetén azonnal orvoshoz kell fordulni.

MEGELŐZÉS

Elsőként kiemelendő a megfelelő felvilágosítás szerepe.

Azokon a területeken, ahol gyakran tartózkodunk, kertek, parkok, területén a kullancsirtás permetezéssel.

Házi kedvenceiket is védeni kell a forgalomban lévő különböző típusú kullancsriasztó cseppek segítségével.

Saját testünkre is külsőleg alkalmazható tejek spray-k formájában használjunk kullancsriasztót, kirándulások alkalmával megelőzés céljából.

Ha bőrünkön kullancsot fedezünk fel, minél előbb távolítsuk el. Az sem probléma, ha az eltávolítás nem sikerült teljesen, mert a bőrben maradt szívófej már nem fertőz, általában a környéki bőr gyulladása által a maradvány úgyis kilökődik.

Ha, olyan területen van a lakóhelyünk, vagy üdülünk, esetleg sokat tartózkodunk a szabadban, mert olyan a foglalkozásunk, vagy egyszerűen szeretünk kirándulni, akkor mindenképpen válasszuk a védőoltást.

A kullancsencephalitis védőoltás beadásával elkerülhető.

6. ábra. A védőoltást szakképzett dolgozó adhatja

A ma használatos védőoltásokkal aktív immunizálást végzünk.

Előnye a hosszan tartó védelem

Hátránya, hogy két hét kell a védettség kialakulásához.

Kétfajta oltóanyagot alkalmazunk, mindkettő inaktivált vírust tartalmaz.

3 oltásból álló sorozatot szükséges a védettség megszerzése érdekében megkapni.

Hosszantartó védettség biztosítására, emlékeztető oltás szükséges 5 évenként.

7. ábra. Előkészítés a védőoltás beadásához

Az oltások beadásánál nem jelenthet akadályt:

- Allergia, atópiás- tünetek, asthma
- Ekzema, lokális bőrbetegségek
- Krónikus szív-, tüdő- vesebetegség
- Koraszülöttség
- Terhesség
- Lokális szteroid kezelés

LYME BORRELIOSIS

A kórokozó a *Borrelia burgdorferi*- a *sprocheata*-k csoportjába tartozó Gram negatív baktérium.

1975-ban az USA-ban észleltek ízületi gyulladással járó járványszerű megbetegedéseket, leginkább gyermekeken. Az ízületi fájdalom előtt egy ismert bőrtünet az Erythema chonikum migrans volt látható. A betegséget ekkor nevezték el Lyme kórnak.

A korábban már említett *Ixodes ricinus* fertőzött ezzel a kórokozóval, és ennek a csípése terjeszti a betegséget. Magyarországon 1984 óta regisztráljuk a fertőzéseket, általában tavasztól ősziig.

A korábban már leírt módon, vérszívás útján jut a szervezetbe a kórokozó.

A kullancscsípést követően az első tünet a bőrön jelentkezik

Erythema chronicum migrans

A vándorló erythemak közé tartozik, a kullancscsípés után kialakuló erythema, amely a Lyme borreliosis első, diagnosztikus értékű bőrtünete. A kullancscsípés helyén, de a testen bárhol kialakulhat az, először rózsaszínű folt. Melyből kiindulva a középső részén gyógyuló, centrifugálisan (széli irányban) terjedő, 1– 5 cm átmérőjű sötétvörös erythemas gyűrű fejlődik ki. Jellemző rá hogy nem hámlik. Ritkán viszket. A gyulladásos elváltozás leginkább a combon, a lágyékhajlatban, hónaljban alakul ki.

8. ábra. *Erythema chronicum migrans*¹

Borrelia lymphocytoma

Főként gyermekek fülcimpáján jelentkezik a fájdalomtalan, kékes-vörös tömött tapintatú csomó. Ez hónapokig megmaradhat, kezelés nélkül egy évnél tovább is.

Későbbi tünetek közé tartozik a kullancscsípés után hetekkel, hónapokkal később jelentkező legsúlyosabb tünet, ami a szívet érinti. Az ingerületvezető rendszert betegíti meg, és ritmuszavarokat okoz.

¹ <http://WWW.img.medcape.com>. 2010.08.04.

Az ízületek gyulladását már említettük, mely a térdizületet érinti leggyakrabban. A csípést követően akár 3 év múlva is jelentkezhetnek az első panaszok, ezért nagyon nehéz összefüggésbe hozni a korábbi kullancscsípéssel, mivel sokszor a betegek erre már nem is emlékeznek.

MEGELŐZÉS, VÉDEKEZÉS

Ha kullancscsípés megtörtént, akkor az elsődleges feladat annak, minél előbbi eltávolítása. Történhet csipesszel, amit a bőrhez a legközelebb helyezünk és folyamatos húzó mozgással eltávolítjuk az élőlényt. A csípés helyét fertőtlenítjük.

Rágcsálókön végzett kísérletek adatai alapján, elmondható, hogy a 24 órán belül eltávolított kullancs általi fertőzés valószínűsége minimális. Viszont 48 óra múlva már 30%, 72 óra múlva pedig közel 100 % a valószínűség a fertőződésre.

A kullancs okozata Lyme kór megelőzésében elsődleges:

- vegyszeres kullancsirtás,
- a gyors eltávolítás,
- bőrtünetek jelentkezése esetén azonnali orvosi ellátás,
- antibiotikus kezelés.

9. ábra. A bőrtünet antibiotikummal jól kezelhető

A bőrtünetek jól kezelhetők tetracyclin származékokkal, súlyos, az idegrendszert is érintő esetekben szükség lehet infúziós kezelésekre.

2. Allergiás megbetegedések

Korunk emberének szótárában gyakran szerepel, hogy allergiás vagyok sok mindenre.

Hogyan is tudnánk egyszerűen csoportosítani az allergiás kórképeket?

Megkülönböztetünk légúti, ún. inhalatív allergiás tüneteket:

- ide tartozik:
- a szénanátha, rhinitis allergica
- asthma

Ma Magyarországon a lakosság igen nagy százalékát érinti a szénanátha.

Ez időszakosan jelentkező főként légúti panaszokat okozó megbetegedés. Attól függően mi az allergén jelentkezik az orrfolyás, tüsszögés, szem-, és toroknyálkahártya viszketés.

Ha egész évben folyamatosan fennállnak a panaszok, akkor nagy a gyanú a poratka, penészgomba, állatszőrök, kutya macska, tengerimalac okozta sensibilisációra.

Ha a tünetek időszakhoz, hónapokhoz, évszakokhoz kötődnek, akkor pollenérzékenységre gondolunk.

Ma már tudott dolog, hogy bizonyos pollenekre való érzékenység gyakran társul élelmiszer, leggyakrabban zöldség, gyümölcs okozta allergiás tünetekkel.

3. Pollenózisok

Az ember is a természet része. Egyetlen szem vagyunk a láncban, melyben minden élőlénynek megvan a helye. Néha mégis az érdekek összeegyeztethetetlenek. A természet számunkra fontos, törekszünk a harmónia fenntartására, mégis érnek kellemetlen és veszélyes meglepetések. Így vagyunk a pollenekkel is.

A virágporszemek tömegét latinul pollenek nevezzük (lisztpor), ami a virágporszemek sajátosságára, nagy tömegű parányi szemcsés voltára utal.

10. ábra. Pollenek néha veszélyesek is lehetnek

Az allergiát – a szervezet túlérzékenységi reakcióját – a pollenfehérje okozza.

A legelső szénanáthás, akiről az irodalomból tudunk, az i.e. 490 körül élt görög Hippiász aki a perzsa flottát vezette és mikor partra szállt óriási tüsszögési és köhögési roham fogta el, akkora, hogy meglazult foga is kirepült a szájából.

A tünetek úgy jönnek, mint a derült égből villámcsapás. A tüsszögés, orrfolyás, köhögés mellett szem-, és toroknyálkahártya viszketés is jelentkezik.

Azok a virágok, melyeket rovarok poroznak be, nem jelentenek veszélyt az allergiások számára. Más növények virágporát viszont a szél hordja szét és végzi el a beporzást. Ilyenkor óriási mennyiségű pollen kerül a levegőbe, melyet a szél még messzire is elszállít.

Ezek a pollenek a nyálkahártyára kerülve okozzák az allergiás reakciót.

A szénanátha a rhinitis allergica tavasszal kezdődik az első napsugarak megjelenésével.

A korán virágzó fák pollenjei: a mogoró, az éger, a nyír tartoznak ide, ezek okozzák a március környékén jelentkező allergiás megbetegedéseket. Ezt követi a nyár a sorban, majd a fűfélék és a rozs. Augusztustól kezdi szórni virágporát leggyakoribb allergénünk a parlagfű. Emellett szerepet játszik még a légúti allergia tüneteinek kiváltásában a feketeürm, és a lándzsás útifű.

11. ábra. A nyírfa a korán virágzó fák közé tartozik

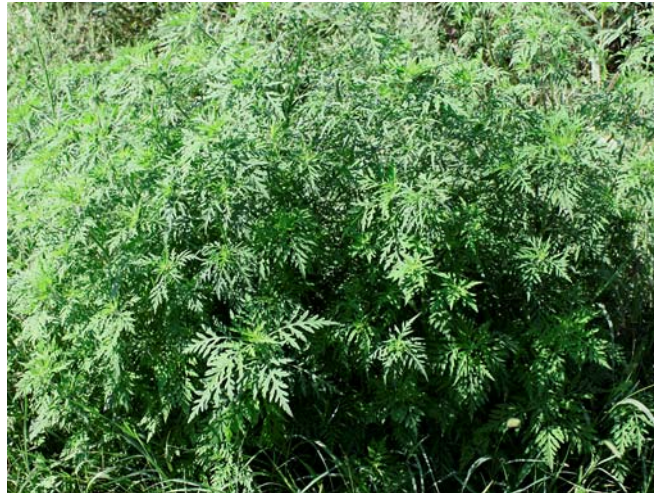

12. ábra. Az útszéleken "terem" a feketeürröm

A parlagfű valóságos közellenség, mert a senki földjén a parlagfű az úr.

Egyre többen vannak, akiknél a virágporok igen heves allergiás reakciót váltanak ki. A magántulajdonba került, de nem művel földeken igen elterjedtek a gyomnövények. A parlagfű egy virágjában 8 milliárd virágporoszem található. Egy hektár területen 1–2 millió tő parlagfű is "megteremhet". Elgondolhatjuk, hogy ez mennyire káros, ha tudatában vagyunk annak, hogy már 40–50 virágporoszem is előhívja az allergiás tüneteket. Az sem érdemes szem előtt téveszteni, hogy a pollenek 50–100 km-re is eljutnak a szélmozgás által.

A pollen érzékenyek száma 1992-től mutat gyors növekedést.

13. ábra. Leggyakoribb allergén a parlagfű pollenje

A pollenérzékenység hamar felismerhető a tünetekből.

A légutak nyálkahártyájának gyulladásos megbetegedéseitől nap mint nap igen sok ember szenved. A gyulladás ténye nyilvánvaló, de az ami az immunrendszer fokozott működési zavarát kiváltja azt néha nehéz meghatározni.

Az allergiológiai teszt megkönnyíti a pontos diagnózis felállítását.

Kivizsgálása allergia teszttel történik, amit Prick tesztnek hívunk.

A tesztnél az antigéneket tartalmazó folyadékot a bőrre juttatjuk, majd kis lándzsa segítségével a szaruréteget karcoljuk. 20 perc elteltével az allergiás bőrfelületen urticák keletkeznek, melyek nagysága a hisztamin általi kontrollhoz viszonyítva megadja az érzékenység erősségét, súlyosságát.

14. ábra. A Prick teszt előkészítése

MEGELŐZÉS

A kertek, útszélek, nem megművelt, parlagon tartott területek, rendszeres kaszálása, nyírása megakadályozhatja az allergia kialakulását. Viszont ha már kialakult, akkor kezelésben az antihisztaminok nyújtanak segítséget.

A hasznos tanácsokkal betartásával is enyhíthetjük a tüneteket.

- Lehetőleg keveset tartózkodjon a szabadban száraz, meleg, szeles napokon.
- Tartsa zárva az ablakokat nappal, csak este 22 és reggel 4 óra között szellőztessen
- Gyakran mosson haját.
- Ruháit ne szárítsa a szabadban.
- Ne végezzen fűnyírást.
- Szabadsága tervezésekor vegye figyelembe érzékenységét.
- Gondoljon a társult élelmiszerérzékenység lehetőségére.

A nyaralás megválasztásánál mindenféleképpen gondolnunk kell az allergiás családtagra. Érdeemes számba venni a nyaralás tervezésekor azt a tényt, hogy délről észak felé haladva, valamint az alacsonyabb fekvésű területekről a hegyvidék felé az allergiát okozó növények virágzási ideje később van. Hegyvidéken a parlagfű és feketeüröm kevésbé elterjedtek, ami az erre allergiás betegek számára igen kedvező. A tengerpartokon is kevesebb a pollenkoncentráció, főleg ha a szél a tenger felől fúj.

Érdeemes tudni, hogy az allergiás panaszokat a pszichés feszültség, kimerültség jelentősen fokozza. A nyári pihenés és kikapcsolódás ezért már önmagában is jótékony hatású lehet.

Ha az allergiát okozó tényezőket nem sikerül kiküszöbölni, akkor is megoldás, a korszerű mellékhatásokkal alig rendelkező gyógyszerek tudnak hatékony segítséget nyújtani.

4. Táplálkozási allergiák

Táplálék allergéneknek nevezzük azokat az étkezés során elfogyasztott élelmiszereket, melyekre a szervezet kóros reakcióval válaszol.

Csoportosításuk:

- Élelmiszerek okozta allergiák
- Élelmiszerek adalékanyagai okozta allergiák
- A szervezetben hisztamint felszabadító élelmiszerek
- Élelmiszerekre való intolerancia reakció

Allergiás reakciók hatásait láthatjuk a bőrön, ahol urticat, vasculitist kontakt ekzemat, atópiás dermatitist provokál. Jelentkezhetnek a tünetek a gyomor-, bélrendszerben, valamint asthma, rhinitis allergica képében.

ÉLELMISZEREK OKOZTA ALLERGIÁK:

A táplálékallergiák gyakorisága összefüggést mutat a táplálkozási szokásokkal. Például, a skandináv országokban, ahol sok halfélét fogyasztanak gyakoribb a halfehérje allergia. Kínában és Japánban ezzel szemben nem meglepő, hogy a rizsallergia gyakorisága magasabb. Ezzel szemben az USA-ban ahol sok földimogyorót esznek, akár, mogyoróvaj formájában is, a leggyakoribb, a földimogyoróval szembeni allergia.

Táplálékallergének növényi és állati eredetűek egyaránt lehetnek.

Leggyakoribb allergén a tej, a tojás, a halfélék, növényi eredetűek közül a gabonafélék, búza, sója jön szóba.

15. ábra. Leggyakoribb élelmiszerek, amelyek allergiás reakciókat provokálnak

Legismertebb a tehéntej fehérje túlérzékenység.

A tojás is igen gyakran okoz tüneteket, melyért a hőlabil tojásfehérje albuminja a felelős.

Gyümölcsök közül, az eper, málna, az őszibarack okozott korábban sok problémát, de ma már a kör bővült és megjelentek az egzotikus gyümölcsök is a piacokon, így gyakoribbá válik az érzékenység a mangóra, kivire, avokádóra

Tudott dolog, hogy mióta nemcsak, búza és rozskenyér kapható az üzletekben, azóta növekedett a napraforgóra, lenmagra, mákra való érzékenység is, mivel péksüteményeinket e magokkal teszik egészségesebbé.

A kör tovább is bővül a korábban említett pollenérzékenységhez társuló zöldségfélékre. Elsőként vált ismertté az irodalomban, a "zeller-feketeüröm fűszer szindróma". Ez azt takarja, hogy a korábban már hosszabb ideje fennálló feketeüröm pollenérzékenységhez társult az élelmiszer esetünkben a zeller okozta élelmiszer allergia.

Nyers zöldség fogyasztása után jelentkeznek a tünetek, melyek lehetnek csalánkiütések, de az arc dagadását is okozhatják.

A XX. század végén kezdtek felfigyelni a pollenózisban szenvedők számának növekedésére, és újra a bőrtünetek felé is irányult a figyelem.

Tapasztalati ténynek mondható, hogy a pollen szensibilizált betegek kb. 30%-ában megtalálhatók a bőrtünetek is.

A nyers zöldségekre kialakult kóros válasz, a pollenszezontól függetlenül jön létre. Az ételkészítés fogyasztását követően percek múlva jelentkeznek az ajak-, és szájnyálkahártya égő, viszkető érzése, majd ezt követi a torokviszketés, amihez percekben belül a száj és a szemhéjak duzzanata is társul, valamint előfordulhat az egész testen megjelenő urticaria.

A bőrtünetek mellé társulhatnak a gyomor-, bélrendszert érintő panaszok is. Ezek hasmenés, görcsös hasi fájdalom képében jelentkeznek.

Későbbi vizsgálatok kimutatták, hogy keresztreakció jön létre a növény családba tartozó más zöldségekre is. Ezen betegeinknél kimutatható a petrezselyemre, paradicsomra, uborkára való azonnali allergiás bőrtünet. Parlagfű érzékenységnél tapasztaljuk a görögdinnyével való társulást.

16. ábra. A feketeürömhöz társult élelmiszerallergiát okozó zeller

17. ábra. A korán virágzó növényekhez társulhat őszibarack- és mogoróérzékenység

18. ábra. Parlagfűérzékenységhez társulhat uborka-, paradicsom- és görögdinnye-allergia is

ÉLELMISZER ADALÉKANYAGOK OKOZTA ALLERGIA

A bőrtüneteket kiváltó élelmiszerekben gyakran találunk mesterséges adalékanyagokat.

Leggyakrabban:

- Konzerválószerket
- Festékanyagokat
- Ízfokozókat

Konzerválószerke közül leginkább ismert a szalicil, bensoesav.

Festékanyagok közül a sárga színű tartrazin és vörös színű neokokcin, ami a legtöbb problémát okozza, mert ezen anyagokat gyakran használják a gyógyszeriparban is kapszulák, drázsék, szem-, fül-, orrcseppek színesítésére. Az utóbbi időben vált ismertté a bor és pezsgőfélékben, de friss zöldségek, gyümölcsök, halak tartósítására használt szulfitok érzékenyítő hatása.

A szervezetben hisztamint felszabadító élelmiszerek

Bizonyos tápanyagok lebontása során a szervezetben hisztamin keletkezik, mely biológiailag aktív anyag, és nagyobb mennyiségben csalánkiütéseket okoz. A hisztamint felszabadító élelmiszerek közül a legismertebbek a dió, mák, mogoró, olajos magvak, savanyú káposzta, füstölt kolbász, sonka, szeszes italok közül a vörösborok leginkább, valamint a kávé, bizonyos sajtok.

Élelmiszerekre való intolerancia reakció

Azonnali reakció, az étkezést követően 10–30 perc múlva indul, teltségérzés, puffadás, görcsös hasi fájdalom, hasmenés képében jelentkezik. A tünetek fokozatosan erősödnek, órákig eltartanak, majd visszafejlődnek.

"A táplálékkal számos antigén kerül a szervezetbe, melyek nagyobb része a gyomor, bélrendszerben elveszti antigén tulajdonságát.

Allergiára hajlamosít :

- az atópiás családi anamnézis,
- a fiatal életkor
- a gyomor–bélnyálkahártya gyulladásos megbetegedése

MEGELŐZÉS

Az anyatejes táplálásnak van elsődleges szerepe a megelőzésben. Ha a családban halmozottan fordul elő allergiás megbetegedés, akkor fokozottan oda kell figyelni arra, hogy az anya és a csecsemő minél kevesebb allergénnel találkozzon, mind a táplálék, mind a környezet útján. A szoptató anya étrendje ne tartalmazza a leggyakoribb allergéneket, mint pl. tej, tojás, hal, citrusfélék, szója, dió, mogyoró, csokoládé. A betegség kifejlődésének megakadályozására az egyénnek ismernie kell a tünetet kiváltó allergént és a hozzá közel álló, rokon allergéneket is, mert csak így kerülheti el az újabb sensibilizációt. A csecsenőnél minél később vezessük be (1 éves kor alatt ne adjunk) a tejet, tojást, búzát.

5. Atópiás dermatitis

Az atópiás megbetegedések gyakorisága, emelkedő tendenciát mutat, amely leginkább a fejlett ipari országokat érinti

Az atópiás betegségek csoportjába tartoznak az asztmás, ekzémás, szénanáthás, illetve a gastrointestinalis allergiás kórképek.

Bár allergiás reakció bármely szervet érinthet, mégis a leggyakrabban az allergén és a szervezet közötti közvetlen érintkezés területein, a bőrön, és a nyálkahártyákon okoznak tüneteket.

Bőrön jelentkező tünet:

- Atópiás dermatitis
- Angioödéma
- Allergiás kontakt dermatitis
- Fotokontakt allergiás dermatitis
- Allergiás vasculitis

A betegek elsősorban a háziorvosnál és a gyermekorvosnál jelentkeznek először, de a későbbi kivizsgálás a bőrgyógyász feladata.

19. ábra. A beteg gyermeket gyakran kell orvoshoz vinni

Az atópiás dermatitis, vagy gyerekkori ekzema a bőrgyulladás egyik formája. Ami száraz, hámló, vörös bőrrel jár, esetleg nedvedzéssel, és mindig igen erős viszketéssel. Ez egy veleszületett, belső eredetű betegség

Az atópiás dermatitis öröklött hajlamon alapuló betegség. A családban mindig megtalálható egy hozzátartozó akinek vagy ekzemája, vagy asthmája esetleg rhinitise van. Mindkét szülő allergiás amannézise megnöveli az esélyt a gyermeknél. Gyakran az atópiás gyermekek is hajlamosak asthmára, szénanáthára.

A vakaródzás nyűg. Az ekzemával nem könnyű együtt élni, a gyermek nyugtalan, álmatlan éjszakák vannak szülő és gyermek számára, aki nyűgös és állandóan vakarózik.

Ismerünk már születéskor megjelenő súlyosabb formákat, de a leggyakoribb az óvodás korban jelentkező hajlati forma. Itt a könyök térhajlatokban találunk tüneteket, ahol a bőr száraz, korai szakaszban nedvedző majd megvastagodott utcakövezethez hasonló rajzolatot mutat.

20. ábra. A vizsgálat általában rendelőben zajlik

Lehetnek tünetek az arcon, a száj, és a szem körül, ahol kiszáradást esetleg berepedést látunk.

A bőrszárazság mindig elsődleges tünet.

Klinikai vizsgálatokkal igazolták, hogy az atópiások bőre még tünetmentes időszakokban is szárazabb az átlagnál. Ezért nem mindegy milyen mosakodó szert, mosó, és öblítő szert, használnak a családban.

Ne változtassunk megszokott mosószereinken, öblítőinken indokolatlanul, csak a divatot, reklámot követve.

A bőr tisztítása az ekzémás tünetek fennállása alatt is fontos, mert leválasztja a pikkelyeket pörköket. Javasolják a nem túl meleg kb. 30 °C körüli fürdővizet, mert így kevésbé szárad ki a bőr. Emellett a viszonylag gyors 10 perces kádfürdőt, de még inkább a zuhanyozást.

21. ábra. A mosakodószer megválasztása igen fontos kérdés

A hagyományos szappan, aminek lúgos a vegyhatása, irritálja és kiszárítja bőrt. A tisztításhoz a szappanpótló készítmények szükségesek. Jó hatásúak a fürdőolajok. Fürdés után mindenképpen használni kell ápoló, hidratáló készítményt, ami puhán tartja bőrt és nem engedi kiszáradni..

Az allergiás bőrpróba szükségessége:

Az atópiás bőr válaszreakciója az őt ért ingerekre eltér a normálistól A Prick teszt – karcolásos bőrpróba sok esetben pozitív anélkül, hogy valódi érzékenység állna fenn. Ugyanez vonatkozik a rátevési próbánál az Epicután teszt esetében is. A vérből végzett vizsgálatok is kevés segítséget nyújtanak a kezelésben.

Elmondhatjuk, hogy az atópiás ekzema kiváltásban az öröklött tényezők mellett a külső tényezők is szerepet játszanak, úgy mint a bőr nem megfelelő helyi kezelése, a külső kórokozók, valamint a stressz.

22. ábra. Jól megválasztott testápolóra mindig szükség van

Összefoglalásként válasz a felvetett esetre

A környezet ahol a család él idillikusnak és egészségesnek mondható. Viszont szükséges felhívni a figyelmet a környezettel kapcsolatos veszélyekre, úgy, mint az erdő közelsége miatt a kullancsok által terjesztett megbetegedésekre, és ezek megelőzési módjaira, pl. védőoltás formájában.

A környezet gondozására, a gyomirtás szükségességére, a légúti allergiák, a rhinitis elkerülése, és a tünetek enyhítése miatt, amiben az édesanya szenved. Időszakos csalánkiütései a fogyasztott élelmiszerekkel kapcsolatosak. Valószínűleg a parlagfű okozta allergia összefüggésben van az elfogyasztott paradicsom, uborka, görögdinnye mennyiségével. Mindenképpen tanácsolni kell az allergia teszt elvégzését.

A kisfiú az allergiára való hajlamot édesanyjától örökölte, ezért vannak a könyök és térdhajlatban ekzemas tünetei. A megfelelően kiválasztott mosakodó szerrel és hidratáló testápolóval a tünetek enyhíthetők, szükség esetén orvosi segítséget kell kérni.

Mivel az édesanya terhes, így fel kell világosítani, hogy a második gyermeknél hogyan tudja leginkább csökkenteni az allergia kialakulásának esélyét. Fokozottan fel kell hívni a figyelmét, a legalább 6 hónapig tartó szoptatás fontosságára, valamint hogy melyek azok az élelmiszerek, amiknek fogyasztását a szoptatás alatt kerülje.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

Az egészségügyben dolgozó szakembereknél a kommunikációs képesség igen fontos dolog.

A páciensekkel sokszor több lehetőségük van beszélgetni, mint magának az orvosnak.

A tananyag a betegségek megelőzésével, a felvilágosítással, és a szűrővizsgálatok jelentőségével foglalkozik.

A tananyag elsajátításához Önnek elsőként a felvetett eset kapcsán feltett kérdésekre kellene választ adni önállóan vagy társával konzultálva.

Következő lépésben a szakmai információtartalmat lépésről, lépésre fel kell dolgoznia.

Ha azokhoz a részekhez ér, melyek szorosan kapcsolódnak az esetfelvetéshez, álljon meg, és gondolja újra a problémát.

Próbálja magát beleélni, mit tenne Ön annak érdekében, hogy a családot megfelelőképpen tudja segíteni, felvilágosítani.

Úgy tud eredményesen tanulni, ha az egymással összefüggő információtartalmakat össze tudja kapcsolni, ehhez az elméleti ismereteken sorban kell haladnia.

Az esetfelvetések után szereplő kérdésekre próbálja meg egyedül, vagy társával konzultálva megadni a választ, majd fejezet végén az összefoglalásban megtalálja a kérdésekre a válaszokat, és ellenőrizni tudja saját magát.

Ha a tananyag végén lévő önellenőrző feladatokat eredményesen megoldotta, akkor sikerrel elvégezte a kitűzött feladatot.

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Írja le mit nevezünk zoonózisnak!

2. feladat

Sorolja fel milyen megbetegedéseket okozhat egy fertőzött kullancs!

3. feladat

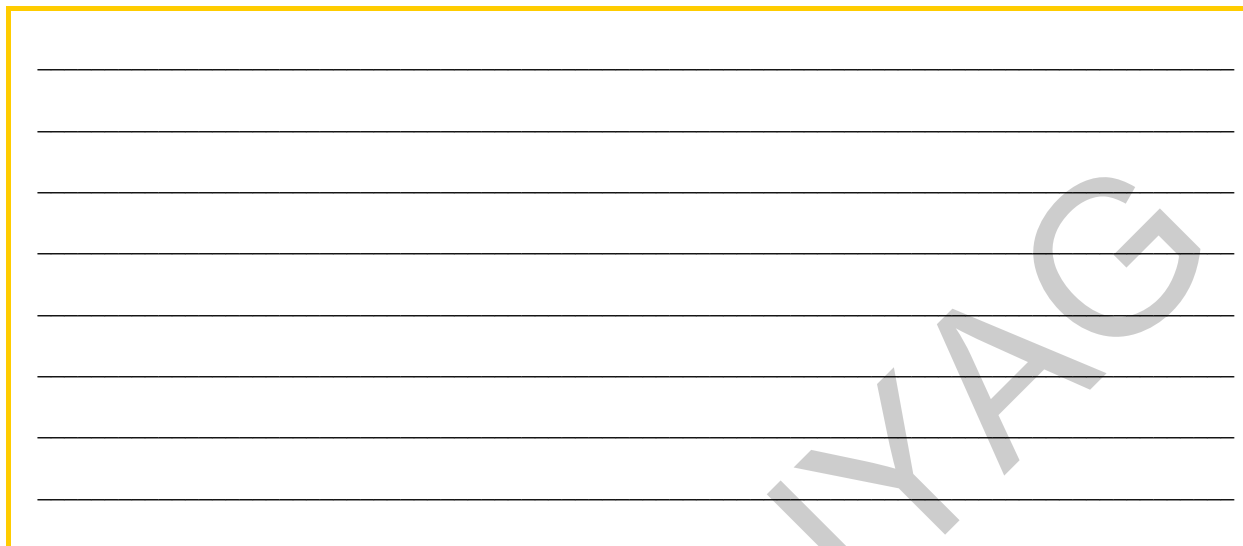
Írja le milyen típusú immunizálást végzünk a kullancsencephalitis ellen!

4. feladat

Sorolja fel, hogyan csoportosítjuk a táplálkozási allergiákat, mondjon rájuk példákat is!

5.feladat

Írja le az allergiás megbetegedések megelőzésének lehetőségeit!

MEGOLDÁSOK

1. feladat

Az állatról emberre és fordítva terjedő megbetegedéseket nevezzük zoonózisnak.

2. feladat

A fertőzött kullancs csípése agyhártya-, agyvelőgyulladást; vagy Lyme kórt okozhat.

3. feladat

Aktív immunizálást végzünk.

4. feladat

Élelmiszerek okozta allergia pl. tojásra, tejre, halra.

Élelmiszerek adalékanyagai okozta allergia pl. festékanyagra tatrazin, neokokcin, konzerválószerre pl. szalicil.

A szervezetben hisztamint felszabadító élelmiszerek, mint pl. az olajos magvak, savanyú káposzta, füstölt kolbász, sonka, sajtok, szeszes italok, vörösborok, kávé.

Élelmiszer intolerancia okozta reakciók.

5. feladat

Az élelmiszerallergiák megelőzésében, ha a családban már előfordult valamilyen allergiás típusú megbetegedés, akkor elsődleges szempont a prevenciónál hosszantartó (legalább fél évig) anyatejes szoptatás. Nagyon fontos, hogy a szoptatás ideje alatt az anya ne fogyasszon olyan élelmiszereket, melyek az anyatejbe jutva a csecsemőt érzékenyíthetik. Kerülje a tej, tojás, szója, citrusfélék fogyasztását. A csecsemő esetében minél később 1 éves kora után adjon csak tejet, búzát, tojást.

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Dr. Varga János: Emberre is áterjedő állatbetegségek SubRosa Kiadó Budapest 1995.
- Nékám-Szemere : Táplálkozási allergiák Spinger Hungarica Kft 1994.
- Tompa Anna: Népegészségtani ismeretek Semmelweis Kiadó 2006.
- Nagymajtényi László: Népegészségtan Szegedi Egyetemi Kiadó 2006.
- Schneider Imre-Sebők Béla: Atópiás dermatitis Medicina Könyvkiadó Rt.Budapest 2005.
- Járainé Komlódi Magda Pollenháború Móra Könyvkiadó 1999.

AJÁNLOTT IRODALOM

- Dr. Varga János: Emberre is áterjedő állatbetegségek SubRosa Kiadó Budapest 1995.
- Nékám-Szemere : Táplálkozási allergiák Spinger Hungarica Kft 1994.
- Tompa Anna: Népegészségtani ismeretek Semmelweis Kiadó 2006.

A(z) 2328-06 modul 004-es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
54 789 01 0000 00 00	Gyógyászatisegédeszköz-forgalmazó
52 720 01 0010 52 01	Általános asszisztens
52 720 01 0010 52 02	Fogászati asszisztens
52 720 01 0010 52 03	Gyógyszertári asszisztens
54 725 02 0010 54 01	Citológiai szakasszisztens
54 725 02 0010 54 02	Elektronmikroszkópos szakasszisztens
54 725 02 0010 54 03	Hisztokémiai, immunhisztokémiai szakasszisztens
51 542 01 0010 51 01	Ortopédiai kötszerész és fűzőkészítő
51 542 01 0010 51 02	Ortopédiai műszerész
54 725 03 1000 00 00	Orvosi laboratóriumi technikai asszisztens
54 725 03 0100 31 01	Egészségügyi laboráns
52 725 02 0010 52 01	Boncmester
52 725 02 0010 52 02	Műtőtechnikus
52 725 02 0100 33 01	Gipszmester
52 725 02 0100 33 02	Műtőssegéd
54 726 01 1000 00 00	Rehabilitációs tevékenység terapeuta
54 726 01 0100 51 01	Gyógyfoglalkoztató
52 725 04 1000 00 00	Radiográfus

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

14 óra

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1–2008–0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210–1065, Fax: (1) 210–1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató